

Bosna-Hersek'te Türkçe Öğretiminin Güncel Durumu

Mehmet Emre Çelik*

Makale Geliş Tarihi: 28/12/2020

Makale Kabul Tarihi: 27/01/2021

DOI: 10.35675/befdergi.848525

Öz

21. yüzyılın başlarından itibaren dünyada Türkçe öğretimi faaliyetleri hız kazanmıştır. Özellikle Balkanlarda yaşayan halkların Türkçe öğrenmeye yönelik motivasyonları yüksektir. Bu çalışmada, günümüzde Bosna Hersek'te Türkçe öğretimini yürüten kurumlar ve bunların etkinlikleri, üniversiteler bünyesindeki Türkoloji bölümlerinin tanıtılıp incelenmesi ile Türkçenin orta ve uzun vadedeki geleceğinin tartışılması amaçlanmıştır. Çalışmanın, Bosna Hersek'te Türkçenin güncel durumu hakkında genel bir perspektif sunacağı; araştırma yapacak konunun uzmanlarına ayrıntılı bilgiler vereceği düşünülmektedir. Bu bağlamda TİKA, Saraybosna Yunus Emre Enstitüsü, Mostar Yunus Emre Enstitüsü, Fojnica Yunus Emre Enstitüsü, Maarif Koleji ile Saraybosna, Zenica, Tuzla, Mostar Džemal Bijedić ve Uluslararası Saraybosna Üniversitelerinin Türkoloji bölümleri incelenmiştir. Çalışmanın yöntemi betimsel tarama modelidir. Çalışmanın sonuç bölümünde Bosna Hersek'te Türkçe öğretiminde görülen eksikliklere yer verilmiştir. Ayrıca Türkçenin yaygınlaşması ve kalıcılığını arttırmaya yönelik önerilere değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bosna Hersek, tercihim Türkçe projesi, Türkoloji, yabancılara Türkçe öğretimi, Yunus Emre enstitüsü

Current Status of Turkish Teaching in Bosnia-Herzegovina

Abstract

In this study, it has been purposed the followings; institutions carrying out teaching Turkish in Bosna Herzegovina today and their effectiveness, introducing and examining the Turcology departments in universities and discussing the medium- and long-term future of Turkish. It has been thought that this study will present a general perspective of the current status of Turkish in Bosnia Herzegovina and it will give detailed information to the experts who is to make a study. In this context, Turcology Departments of Yunus Emre Institution of Sarajevo, Yunus Emre Institution of Mostar, Yunus Emre Institution of Fojnica, Maarif Schools of Sarejevo, Zenica, Tuzla, Mostar Džemal Bijedić and International University of Sarajevo have been examined. The model of the study is descriptive research design. In conclusion part of the study, deficiencies observed in teaching Turkish in Bosnia Herzegovina have been handled. Also, proposals regarding popularizing Turkish and increasing its permanency have been referred.

Key Words: Bosnia Herzegovina, institution of Yunus Emre, teaching Turkish to foreigners, Turcology, Turkish elective courses

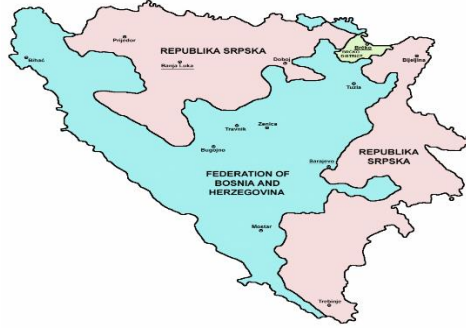
* Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, Türkiye, mehmetemre.celik@omu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2961-0035

Giriş

21. yüzyılın başlarından itibaren dünyada Türkçe öğretimi faaliyetleri hız kazanmıştır. Türkiye'nin dünya genelinde Türk dilini ve kültürünü tanıtmak üzere gerçekleştirdiği faaliyetler, çeşitli ülkelerdeki öğrencilerin yükseköğrenimlerini Türkiye'de tamamlama istekleri, Türk dizilerine olan ilginin artması, düzenli-düzensiz sığınmacı hareketliliğinde Türkiye'nin jeopolitik konumu, geçici koruma altındaki milyonlarca Suriyelinin Türkiye'deki varlığı bu durumun nedenleri arasında gösterilebilir. Özellikle Ortadoğu, Kafkaslar, Balkanlar, Türkistan coğrafyası, Doğu Avrupa, Afrika kıtasının geneli ile Orta ve Güney Amerika'da Türkçe öğrenmeye yönelik büyük bir talep olduğu görülmektedir. Bu talebin karşılanması için başta Yunus Emre Enstitüsü olmak üzere çeşitli üniversitelerin Türkoloji bölümleri, Türkçe öğretim merkezleri, Maarif Kolejlere ve özel kurslar hem Türkiye'de hem de Türkiye dışında öğretim etkinliklerini yürütmektedirler.

Bulgaristan, Batı Trakya, Makedonya ve Kosova'nın genelinde ana dilleri Türkiye Türkçesi olan milyonlarca soydaş yaşamaktadır (Özdemir, 2013; Kelağa Ahmet, 2014; Kayadibi, 2017; Çelik 2020). Dolayısıyla özellikle Balkanlarda, Türkçe bir taraftan ana dili olarak varlığını sürdürmekteyken öte taraftan tarihî, kültürel, sosyal ve siyasi ilişkiler açısından insanların öğrenmek için öncelik tanıdıkları dillerin başında gelmektedir.

Balkan ülkeleri arasında Türkçenin yabancı dil olarak en yoğun öğrenildiği ülke Bosna Hersek'tir. Bosna, ülkenin kuzeyinde; Hersek ise güneyinde kalan bölgenin adıdır. Ülkenin doğusunda Sırbistan; kuzey, batı ve güneyinde Hırvatistan; güneydoğusunda ise Karadağ bulunmaktadır. Bosna Hersek'in başkenti Saraybosna'dır. Tarihsel süreç içerisinde Hersek'te Mostar'ın sancak merkezi (1833-1851) olduğunu vurgulamak gerekir. 2018 sayımına göre ülkenin nüfusu yaklaşık 3,5 milyondur. Bosna Hersek'in yönetim yapısı ise oldukça karmaşıktır. Bosna Hersek Federasyonu, 1992-1995 yılları arasından yaşanan iç savaşın ardından imzalanan Dayton Anlaşması ile kurulmuştur. Bu anlaşmaya göre ülkede Bosna-Hersek Federasyonu ile Sırp Cumhuriyeti'nin yanı sıra Brčko Özerk Bölgesi'nin de varlığı kabul edilmiştir. Bosna Hersek Federasyonu'nun 10 kantonu (eyalet) bulunmaktadır. Ülkenin etnik yapısı Boşnak, Sırp ve Hırvatlardan oluşmaktadır. Ülkede seçimler dört yılda bir yapılmakta ve her etnik grup kendi cumhurbaşkanı seçmektedir. Seçilen cumhurbaşkanları bu görevi dönüşümlü olarak yürütmekte, dört yıl boyunca, 8 ayda bir kendi aralarında cumhurbaşkanlığını değiştirmektedirler. Dolayısıyla her bir cumhurbaşkanı, toplamda 16 ay bu makamda kalabilmektedir. Karar alınabilmesi için oy birliği şarttır. Ancak ülkede cumhurbaşkanlığı makamının da üstünde, dayanağını Dayton Anlaşması'ndan alan Bosna Hersek Yüksek Temsilciliği bulunmaktadır. Bu temsilciyi Avrupa Birliği atamaktadır. Öyle ki bu temsilcilik gerek gördüğü takdirde cumhurbaşkanı dahi görevden alma yetkisine sahiptir. Ülkedeki bu karmaşık idari yapı, devlet işlerinin olağan akışında yürütülmesinin önünde engel teşkil etmektedir.

Şekil 1. Bosna Hersek Federasyonu haritası

Osmanlı Devleti Bosna'yı 1463'te, Hersek'i ise 1482'de fethetmiştir. Ancak Bosna Herseklilerin Türkler ile karşılaşmaları bu tarihlerden daha eskiye dayanmaktadır. Mostar'a bağlı Blagay'da bulunan 13. yüzyıla ait Sarı Saltuk Tekkesi bu bölgeye akıncıların çok önceden geldiğinin bir delili niteliğindedir. Osmanlı'nın fethinden önce Balkanlara gelen Hoca Ahmed Yesevi'nin talebeleri Alperenler ve Gazi-Dervişler örnek yaşantıları ile İslam'ın bölgede tanınip, benimsenmesine öncülük etmişlerdir (Köprülü, 1988). O dönem bu coğrafyada var olan Bogomilizm inancı da taşıdığı özellikler itibarıyla tasavvufun yayılışını hızlandıran önemli etmenlerden olmuştur (Koltaş, 2014, s. 264). Osmanlı'nın fethettiği coğrafyalarda uyguladığı hoşgörü politikası sayesinde Bogomil Boşnaklar da İslamiyet'i kendi rızaları ile zaman içinde tercih etmişlerdir. Durum böyle olunca ortaya çıkan din adamı ihtiyacının karşılanabilmesi için İstanbul'a pek çok Boşnak öğrenci gönderilmiştir. Bu öğrenciler aldıkları eğitimde Türkçeyi de öğrendiklerinden Bosna Hersek'te dinî terminoloji çoğunlukla Türkçe şekillenmiştir. Devlet kademelerinde görev almaya başlayan Boşnakların sayısının artması Türkçenin sokağa inmesini ve günlük dilde sık karşılaşılan bir dil olmasını sağladı. Böylelikle Türkçe ile Boşnakça arasındaki alveriş de hızlandı (Kırbaç, 2013, s. 902). Bu alışverişten *Türkizm* (Turcizm) kavramı doğdu. *Türkizm*, Türkçe kökenli olmayıp Türkçe aracılığıyla Boşnakçaya geçen sözcükler için kullanılmaktadır. Faruk İbrahimović (2012) Türkçeden Boşnakçaya geçen sözcükleri derlediği sözlüğünde 8400 sözcüğe yer vermiştir. Günümüzde bu sözcüklerden pek azı gündelik hayatta kullanılmaktadır. Bu kelimelerden bazıları şunlardır: Boja (boya), çekiç (çekiç), çumur (kömür), çarapa (çorap), çesma (çeşme), çardak (çardak), çaršija (çarşı), ćefin (kefen), çelik (çelik), çizma (çizme), çorba (çorba), ćilim (kilim), dugme (düğme), kahva (kahve), kaiš (kayış), kajmak (kaymak), kapija (kapı), kašika (kaşık), kafana (kahvehane), kesten (kestane), komšija (komşu), kreč (kireç), kula (kule), kutija (kutu), oğlagija (oklava), pamuk (pamuk), peškir (peşkir), pekmez (pekmez), rakija (rakı), sanduk (sandık), sarma (sarma), šećer (şeker), sirće (sirke), ugursuz (uğursuz), jastuk (yastık), jorgan (yorgan), jufka (yufka) vd.

Osmanlı'nın bölgeye gelmesiyle Boşnaklar hem Osmanlı eğitim kurumları hem de Türkçeyle resmî olarak karşılaşmışlardır. Bu eğitim kurumlarından "en meşhur olanları Saraybosna'daki Gazi Hüsrev Bey, Tuzla'daki Behram Bey ve Travnik'te Elçi İbrahim Paşa medreseleridir. Medreselerde dersler Türkçe verilmiştir. Gazi Hüsrev Bey, 1537 yılında medresenin yanına bir de kütüphane kurmuştur. Kütüphanede Türkçe, Arapça ve Farsça yüzlerce el yazması eser saklanmaktadır"

(Začinović, 2003, s. 12). Mostar'daki Karagöz Bey Medresesi de Hersek bölgesindeki önemli eğitim kurumlarından biridir. Sırp Cumhuriyeti'nin başkenti olan Banja Luka şehrinde Gazanferi Camii'nde bulunan Mehmed Zahirovic Kütüphanesi'nde, Osmanlı döneminden kalma 720 el yazması eser bulunmaktadır (Anadolu Ajansı, 2020). Osmanlı'nın açtığı sıbyan mektepleri ve medreseler sayesinde Türkçe yaygınlaşmış, zamanla edebiyat dili olarak da kendini göstermiştir. Ana dili Boşnakça olan bazı müelliflerin 17, 18 ve 19. yüzyılda önemli Türkçe eserlere imza attığı görülmektedir. Bunların başlıcaları *Rüz-nâme*'nin yazarı Molla Mustafa Başeski ve *Târih-i Bosna*'nın yazarı Saraybosnalı Salih Sıdkî'dir (Začinović, 2003, s. 12-13). Ziyâî mahlasını kullanan 16. yüzyıl şairlerinden Mostarlı Hasan Ziyâî ve Hüsam Çelebi (Adlî) de çok sayıda Türkçe gazel sahibidir (TDV, 2005, s. 300).

19. yüzyılın ikinci yarısında Bosna Hersek'te Türkçenin oldukça yaygın konuşulduğunu söylemek mümkündür. Çünkü bu dönemde başlayan gazetecilik faaliyetlerinde kullanılan diller arasında Türkçe de yerini almıştır. İlk gazete *Bosanski Vjestnik* Kiril alfabesi kullanılarak Boşnakça çıkarılmıştır. Ardından Osmanlı hâkimiyetinin olduğu dönemde hem Kril hem de Türk harfleriyle haftalık *Bosna* (1866-1878), *Gülşen-i Saray* (1868-1872) ve *Neretva* (1876); Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun egemenliğindeki (1878-1918) Bosna Hersek'te ise sadece Türk harfleriyle haftalık basılan *Vatan* (1884-1897) ve *Rehber* (1897-1902), on beş günde bir Arap, Latin ve Türk harfleriyle basılan *Behar* (1900-1911), aylık olarak Arap, Latin ve Türk harfleriyle basılan *Muallim* (1910-1913) ve *Tarik* (1908-1910) gazeteleri yayımlanmıştır (Začinović, 2003, s. 18-21).

1878'de imzalanan Berlin Anlaşması ile Bosna Hersek, Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun egemenliğine girmiştir. Bu süreçte de okullarda Türkçe öğretimine devam edilmiştir. Öğrencilerin girdikleri sınavlarda Türkçeden de sorumlu tutuluyor oluşu *Vatan* gazetesinin haberlerine yansımıştır. Gazetenin 1885 tarih ve 39 numaralı sayısında çıkan "Rüştiye İmtihanı" başlıklı yazısında Saraybosna'daki rüştiyeye devam eden seksenden fazla öğrencinin girdiği sınavda fen bilimlerinden sorular olmasının yanında Arapça, Farsça, Türkçe ve Boşnakça dillerinden de sorular bulunduğu ifade edilmektedir. Rüştiyelerde öğrencilere, birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar toplam 50 saat Arapça, Farsça ve Türkçe dersleri okutulmaktadır. Bu dersler arasında; sarf (şekil bilgisi/morfoloji), nahiv (cümle bilgisi/sentaks), kıraat temrinâtı (okuma alıştırmaları), edebiyat, kitâbet (yazma), kavaid-i Farisiye (Farsça dil bilgisi), hat ve imlâ gibi dersler bulunuyordu. (Geçer, 2010, s. 387). Her ne kadar gazeteler de basılsa, dersler de okutulsa Avusturya Macaristan İmparatorluğu döneminde Türkçe, Bosna Hersek'te gerilemeye başlamıştır. Boşnakça yazımda üç farklı alfabenin (Osmanlı Türkçesi, Latin ve Kiril harfleri) ortaya çıkması Türkçenin kullanım alanını giderek daraltmıştır (Geçer, 2009, s. 12).

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun ardından Bosna Hersek, 1918'de "Yugoslavya Krallığı" topraklarına katılmıştır. 1943 yılında "Demokratik Federal Yugoslavya" ilan edilmiş, 1946 yılında bu devletin adı "Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti" olmuştur. 1945-1980 yılları arasında Devlet Başkanlığını yürüten Tito'nun ölümünün ardından Yugoslavya parçalanma sürecine girmiş; Slovenya, Makedonya, Hırvatistan sırayla bağımsızlıklarını ilan ederek Yugoslavya'dan ayrılmıştır. Bosna Hersek de bir referandum sonucunda 1992'de

bağımsızlığını ilan etmiştir. Sırp ve Hırvatlar, Bosna Hersek topraklarını kendi aralarında paylaşmak istemiş; bu istek, ülkedeki etnik gruplar arasında bir iç savaş başlamasına neden olmuştur. 1995 yılında imzalanan Dayton Anlaşması ile günümüzdeki Bosna Hersek siyasi ve idari yapısı ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada, günümüzde Bosna Hersek'te Türkçe öğretimi yürüten kurumlar ve bunların etkinlikleri, üniversitelerin bünyesindeki Türkoloji bölümlerinin tanıtılıp incelenmesi ile Türkçenin orta ve uzun vadedeki geleceğinin tartışılması amaçlanmıştır. Çalışmanın, Bosna Hersek'te Türkçenin güncel durumu hakkında genel bir perspektif sunacağı; araştırma yapacak konunun uzmanlarına ayrıntılı bilgiler vereceği düşünülmektedir. Bu bağlamda, çalışmada şu problem durumlarına yanıt aranmıştır:

1- Bosna Hersek'te Türkçe öğretimi faaliyetleri yürüten ve yürütülmesine katkısı olan Türkiye Cumhuriyeti'ne ait kurum ve kuruluşlar (TİKA, Saraybosna Yunus Emre Enstitüsü Kültür Merkezi, Mostar Yunus Emre Enstitüsü Kültür Merkezi, Fojnica Yunus Emre Enstitüsü Kültür Merkezi ve Maarif Koleji) ve bunların faaliyetleri nelerdir?

2- Bosna Hersek'te Türkçe öğretimi faaliyetleri yürüten ve yürütülmesine katkısı olan Bosna Hersek'e ait kurum ve kuruluşlar (Saraybosna, Zenica, Tuzla, Mostar Džemal Bijedić ve Uluslararası Saraybosna Üniversitelerinin Türkoloji bölümleri) ve bunların faaliyetleri nelerdir?

Yöntem

Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemi kullanılmıştır. “Tarama yöntemi; geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez” (Karasar, 2012, s.77). Araştırmanın çalışma grubunu, Bosna Hersek'te Türkçe öğretimi yürüten ve bunları destekleyen kurumlar oluşturmaktadır.

Bulgular ve Yorum

Bosna Hersek'te Türkçe öğretimi faaliyetleri yürüten ve yürütülmesine katkısı olan kurum ve kuruluşlara dair bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Bosna Hersek'te Türkçe Öğretimi Faaliyetleri Yürüten ve Yürütülmesine Katkısı Olan Türkiye Cumhuriyeti'nin Kurum ve Kuruluşları

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)

TİKA, 90'lı yılların başında SSCB'nin dağılmasının ardından Türkistan coğrafyasında bağımsızlığını elde eden Türk devletlerinin kendi sosyal yapılarını üretmesi, kendi kimliklerini sağlıklı bir şekilde inşa etmesi, kültürel ve siyasi haklarının geliştirilmesi, teknik alt yapı konusunda eksiklerinin giderilmesi amacıyla kurulmuştur. Günümüzde ise dost, kardeş ve akraba ülkelere yönelik eğitim, sağlık, restorasyon, tarımsal kalkınma, maliye, turizm, sanayi alanında birçok proje ve faaliyet TİKA tarafından gerçekleştirilmektedir. “Türkiye'nin, TİKA aracılığı ile yürüttüğü çalışmaların temelinde bir barış kuşağı oluşturma çabası bulunmaktadır” (TİKA, 2020).

Bosna Hersek'te iç savaşın hemen ardından 1995'te faaliyetlerine başlayan TİKA, 25 yılda 900'den fazla projeye imza atmıştır (Balkan Günlüğü, 2020). TİKA, din ve ırk ayrımı gözetmeksizin tarihî ve kültürel mirasın korunmasından eğitime, sağlıktan altyapıya, tarımdan hayvancılığa dek pek çok alanda Bosna Hersek'in yeniden ayağa kalkması için gayret göstermektedir.

TİKA'nın Bosna Hersek'te Türkçe öğretimine yönelik yürüttüğü çalışmaların başında 2001'de Tuzla ve 2005'te de Zenica şehirlerindeki üniversitelerde Türkoloji bölümlerinin açılmasını sağlamak, Türkçenin seçmeli ders olarak okutulduğu farklı şehirlerdeki okullara tadilat ve donanım desteği sunmak, bunların teknolojik altyapı ve üstyapı olanaklarını geliştirmek gelmektedir. Bu kapsamda yakın zamanda TİKA eliyle tamamlanan projelerden bazıları şunlardır: Saraybosna'da Edhem Mulabdić İlköğretim Okulu'na Türkçe sınıfı açılması (TİKA, 2016), Bosanska Krupa'da Pištaline İlköğretim Okulu'nun yenilenmesi (Anadolu Ajansı, 2019a), Novi Travnik'te Safvet-beg Başıagić İlköğretim Okulu'nun inşaatı ve donanımının tamamlanması (Anadolu Ajansı, 2018), Kiseljak'ta Kiseljak İlköğretim Okulu'na donanım desteği sunulması (TİKA, 2017) vd.

TİKA'nın çalışmalarının yanı sıra Türk Silahlı Kuvvetleri'nin unsurları da Bosna Hersek'teki okulların altyapı ve üstyapılarının iyileştirilmesine katkı sunmaktadır. Bu çalışmaları, Türkiye'nin küresel barış çabaları kapsamında Avrupa Birliği Barış Gücü (EUFOR) bünyesinde Bosna Hersek'te görev yapan Türk Temsil Heyet Başkanlığı'na bağlı birimler yürütmektedir. Yürütülen tüm bu çalışmalar Bosna Hersek'te okullarda Türkçe dersinin seçimine yönelik farkındalığı arttırmakta, Türkçenin kalıcılığını güçlendirmektedir. İç savaşın ardından Bosna-Hersek'te Türkçe öğretimi faaliyetlerini ilk başlatan da Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Saraybosna'daki birliği olmuştur. Düzenlenen kurslar ile Saraybosnalılara Türkçe öğretmek hedeflenmiş ve başarıya ulaşılmıştır.

Yunus Emre Enstitüsü

2007'de kurulan Yunus Emre Vakfı'na bağlı olarak 2009'da faaliyetlerine başlayan Yunus Emre Enstitüsü, yurt dışında kurduğu merkezlerde yabancılara Türkçe öğretimi çalışmalarının yanı sıra Türkiye'nin tanıtımı amacıyla kültür ve sanat faaliyetleri yürütmekte ayrıca bilimsel çalışmalara destek vermektedir (YEE, 2009). 46 ülkede toplam 58 merkezi bulunan Yunus Emre Enstitülerinin Bosna Hersek'te günümüzde üç merkezi bulunmaktadır. Sınırları içinde üç merkez bulunduran bir diğer ülke ise Kosova'dır.

Türkiye ile Bosna Hersek arasındaki tarihî, siyasi ve kültürel geçmiş dikkate alınarak Yunus Emre Enstitüsü kültür merkezlerinin ilkinin 17 Ekim 2009'da Saraybosna'da açılmış olması dost iki ülke arasındaki bağın önemini vurgulayan önemli bir mesaj olmuştur. İkinci merkez, Saraybosna'nın 60 km. batısındaki Fojnica şehrinde 9 Ekim 2011 tarihinde hizmete girmiştir. Fojnica'nın hem Türkler hem de Bosna'daki Katolikler açısından sembolik bir önemi vardır. Fatih Sultan Mehmet'in Bosna'yı fethinden sonra ülkedeki Fransisken rahiplere özgürlük bahsettiği *Ahitname*, 557 yıldır Fojnica şehrindeki Fransisken Katolik Kilisesi'nde muhafaza edilmektedir. Bosna Hersek'teki üçüncü merkez, Hersek bölgesinin en önemli şehri olan Mostar'da 2014 yılında hizmete başlamıştır.

Yunus Emre Enstitüsü kültür merkezlerinde *Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı*'na uygun olarak A1-A2, B1-B2, C1 ve C2 düzeylerinde kurslar düzenlenmektedir. Haftada altı saatlik periyodlarla devam eden kurlar 12 haftada (A1.1+A1.2= 144 saatte) tamamlanmaktadır. Derslerde Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Yedi İklim Türkçe Öğretim Setleri kullanılmaktadır. Merkezlerdeki okutmanlar Türkiye'den görevlendirilebildiği gibi yeterli donanımına sahip yerel halktan da seçilebilmektedir.

Bosna Hersek'teki merkezler arasında en fazla öğrenciyi kabul etme potansiyeline sahip olanı Saraybosna'dakidir. Bu merkezde bir yıl içinde 3 kurs dönemi başlangıcı yapılmaktadır. Kurlarının herhangi birinde sınıf açılabilmesi için en az 8 öğrencinin başvuru yapması gerekmektedir. Saraybosna'daki merkez her dönem, tüm kurlarda sınıf açmakta ve merkezin öğrenci sayısı 250'nin üzerinde olmaktadır.

Yunus Emre Enstitülerinde sadece Türkçe öğretimi yapılmamakta aynı zamanda geleneksel Türk el sanatlarının tanıtılıp öğretilmesine yönelik kurslar düzenlenmektedir. Bunlar arasında; hüsn-i hat, çini işlemeciliği, ebru sanatı, ahşap baskı ön plana çıkmaktadır. Merkezde Osmanlı Türkçesi, Türk yemekleri ve ney kursu da verilmektedir. 2020 itibarıyla merkezde geleneksel Türk okçuluğu kursuna da başlanmıştır. Tüm bu kursların yanı sıra merkezde Türkçe Konuşma Kulübü açılmakta ve Bosna Herseklilerden yoğun ilgi görmektedir. Hem Türkçe kurslarına hem de adı geçen diğer kurslara katılanların toplam sayısı yıl içinde binin üzerindedir. Saraybosna'daki merkez açıldığından bu yana 6 bin civarında öğrenciyi Türkçe sertifikası verilmiştir (Anadolu Ajansı, 2019b).

Yunus Emre Enstitüleri her iki ülkenin de özel ve önemli günlerinde öğrencileri bir araya getirmektedir. "Türk kültür merkezleri, gerek Bosna-Hersek'e gerekse Türkiye'ye ait özel günlerde ve haftalarda sosyal etkinlikler düzenlemektedir. Cimbırjada Bahar Şenliği, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Senliği, Ahitname Töreni, Ayvaz Dede ve Musalla Şenlikleri bu etkinliklerdendir" (Ilgar & Çangal, 2013, s. 281). Yunus Emre Enstitüsünün sadece Türk kültürüne değil; aynı zamanda hedef kitlenin kültürüne de değinmesi kültürlerarası iletişimsel yeterlik bakımından oldukça önemlidir. Kültürlerarası iletişimsel yeterliği esas alan dil öğretiminin temelinde hedef kültüre ait unsurların öğretimi esas alınırken aynı zamanda öğrencinin kültürüne de değinerek öğrenciyi ait kültürün değerli olduğuna vurgu yapılır. Bu durum dil öğrencisinin hedef kültüre ait arka plan bilgisini artırarak hedef dili daha iyi öğrenmesini ve hedef dilin toplumuna daha kolay uyum sağlamasına yardımcı olur (İltar, 2020, s. 56).

Saraybosna'nın ardından en fazla öğrenci potansiyeline sahip olanı Mostar'daki merkezdir. Her bir dönemde (güz ve bahar) 60'tan fazla öğrenci Türkçe öğrenmek için kurslara kaydolmaktadır. 2014'ten bu yana yaklaşık 800 öğrenci kurslardan faydalanarak Türkçe öğrenmiştir (YEE, 2019). Mostar'da ayrıca Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin açtığı Meslek Edindirme Merkezi (KAYMEK) bulunmaktadır. Bu merkezde çeşitli el sanatları kursları düzenlenerek Mostarlıların hizmetine sunulmaktadır.

2011 yılından itibaren Yunus Emre Enstitüsünün yürüttüğü "Tercihim Türkçe Projesi" ile Bosna Hersek ilk ve orta dereceli devlet okullarında Türkçe, seçmeli ikinci dil olarak okutulmaya başlanmıştır. Bu proje kapsamında 2018-2019 eğitim-

öğretim yılında ülke genelinde 7 kantonda 150 okulda 8552 öğrenci haftada iki saat Türkçe dersini almaktadır (Çangal & Göktaş, 2019, s. 275). Bu öğrencilerin 1541'i Hersek-Neretva Kantonu'nda bulunmakta ve Mostar Yunus Emre Enstitüsü'nün sorumluluk alanındadır. Bu öğrencilerin derslerine Bosna Hersekli Türkçe öğretmenleri girmektedir. Bu öğretmenler Bosna Hersek'teki beş farklı üniversitenin Türkoloji bölümlerinden mezun olmaktadır. Tercihim Türkçe Projesi sayesinde Bosna Hersek'teki ilk ve orta dereceli okullarla Türkiye'deki denklere arasında yüzlerce kardeş okul protokolleri imzalanmış böylelikle iki ülkenin çocukları karşılıklı olarak birbirlerine gelip gitmekte, kültürleri tanımaktadırlar.

Tablo 1.
2020-2021 Eğitim-Öğretim Yılında Tercihim Türkçe Projesi Kapsamında Türkçe Dersini Seçen Öğrencilerin Kanton ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Kanton	Okul sayısı	Öğretmen sayısı	Öğrenci Sayısı										
			5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf	8. sınıf	9. sınıf	Lise 1	Lise 2	Lise 3	Lise 4	Toplam	
Zenica - Doboy	50	29	-	292	389	574	654	103	106	72	129	2319	
Orta Bosna Saraybosna	26	16	-	244	381	343	479	58	26	42	27	1600	
Bosna - Podrinje	23	15	118	143	141	121	196	56	59	43	48	925	
Tuzla	4	2	-	-	25	-	16	8	27	25	53	154	
Hersek - Neretva	20	9	-	15	79	110	292	-	-	-	-	496	
Una Sana	27	20	-	109	224	177	208	110	126	127	174	1255	
Toplam	6	15	92	118	803	1243	1351	1969	335	344	309	431	6903

2020-2021 eğitim-öğretim yılında Tercihim Türkçe Projesi kapsamında Bosna-Hersek kantonlarının genelinde 156 okulda 6903 öğrenci Türkçe dersini seçmiş ve bu okullarda 92 Türkçe öğretmeni görev yapmaktadır. Bunlar, tamamı Bosna-Hersek'teki Türkoloji bölümlerinden mezun olmuş Bosna Hersekli öğretmenlerdir.

Tercihim Türkçe Projesi kapsamında Yunus Emre Enstitüsü ve Türk Dünyası Belediyeler Birliği'nin (TDBB) iş birliğiyle Bosna Hersek'te ilk ve orta dereceli pek çok okulda Türkçe sınıfları açılmış, bu okulların teknolojik donanımları ve fiziki şartları iyileştirilmiştir. Bu kapsamda yakın zamanda TDBB'nin desteğiyle tamamlanan projelerden bazıları şunlardır: Tešanaj 9 Eylül İlköğretim Okulu'na Türkçe sınıfı açılması (YEE, 2018a), Srebrenik'te Rapatnica İlköğretim Okulu'nun yenilenmesi (TDBB, 2019a), Bužim'de Bužim İlköğretim Okulu'na Türkçe sınıfı açılması (YEE, 2018b), Jablanica'da Suljo Čilić İlköğretim Okulu'nda Türkçe sınıfının açılması (TDBB, 2019b) vd.

Türkiye Maarif Vakfı Okulları

Türkiye Maarif Vakfı (TMV), yurt dışında Türkiye Cumhuriyeti adına Millî Eğitim Bakanlığı dışında doğrudan eğitim kurumu açma yetkisine sahip tek kuruluştur. Kâr amacı gütmeyen, kamu yararına çalışan bir vakıf olan TMV, her ülkede okul öncesinden yükseköğretime eğitimin her aşamasında etkin faaliyet yürütmek amacıyla 2016'da kurulmuştur (TMV, 2016). Günümüzde 42 ülkede bulunan 339 eğitim kurumunda, 40.910 öğrenci TMV okullarında öğrenim görmektedir (TMV, 2020a).

TMV okulları Saraybosna'da 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde hizmete başlamıştır. Maarif okullarında Türkçe dersleri, ilgili ülkelerin resmî programlarına göre hazırlanan haftalık saatlerde zorunlu veya isteğe bağlı olarak okutulmaktadır. Türkçe dersleri uluslararası dil öğrenme standartlarına göre yürütülmektedir ve dersler Türkçenin pratik kullanımına yönelik ders dışı etkinlikler ve kulüp etkinlikleri ile desteklenmektedir. TMV, liseden mezun olabilecek öğrencilerin en az B2 düzeyinde Türkçe yeterliğe sahip olmalarını hedeflemektedir. Böylece, liseyi B2 düzeyinde Türkçe yeterlikle tamamlayan öğrenciler, bursun yanı sıra Türkiye'de yükseköğrenimlerine devam etme fırsatı elde edebilmektedir. TMV, öğrencilerin Türkçe yeterlilik düzeyini ölçebilmek için Avrupa Dil Portföyünü (ELP) referans alır ve ELP yeterliliklerini ölçen merkezi bir Türkçe sertifika sınavı oluşturur (TMV, 2020b).

2020-2021 eğitim-öğretim yılında TMV Saraybosna Okullarında 210 öğrenci eğitim görmektedir. Türkçe dersi 5- 8. sınıflar aralığında ikinci yabancı dil olarak okutulmakta; 9-12. sınıflar aralığında ise dönem başında yapılan anketler neticesinde seçmeli olarak okutulmaktadır. TMV Saraybosna Okullarında tüm sınıf düzeylerinde öğrenciler Türkçe dersini almaktadır. Derslerde Yunus Emre Enstitüsü'nün hazırladığı "Haydi Türkçe Öğrenelim" serisi kullanılmaktadır. Tamamı Türkçe eserlerden oluşan bir kütüphanenin bulunmadığı okullarda biri Türkiye'den görevlendirilen ikisi de yerel halktan olmak üzere üç Türkçe öğretmeni görev yapmaktadır. TMV Saraybosna Okulları henüz yeni açılmasına rağmen Bosna Hersekli taraflardan sahiplenilmiş; iki ülke arasındaki bağları kuvvetlendirmede Türkiye'nin önemli sembol kurumlarından olmuştur.

Bosna Hersek'te Türkçe Öğretimi Faaliyetleri Yürüten ve Yürütülmesine Katkısı Bosna Hersek'e Ait Kurum ve Kuruluşlar

Saraybosna Üniversitesi

Saraybosna Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1950'de kurulan Felsefe Fakültesi Doğu Dilleri Kürsüsünde varlığını sürdürmektedir. Bölümün kurucusu Prof. Nedim Filipović'tir. Türkçenin yanı sıra kürsüde, Arapça ve Farsça bölümleri de açılmıştır. Müfredat tasarlanırken Arapça, Türkçe ve Farsça olarak yazılmış klasik ve çağdaş edebiyatı öğrenmeye hazırlanan akademisyenleri eğitecek özel bir program geliştirerek, Osmanlı dönemi kaynak materyallerini inceleyerek (Arapça, Türkçe ve Farsça zengin el yazması arşivi) Bosna Hersek halkının tarihini ve kültürünü araştırmak ayrıca akademik ve kültürel ihtiyacı karşılamak amaçlanmıştır.

Tablo 2.

Saraybosna Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Ders Kataloğu

Lisans	Dersler	Dersler (Türkçe çevirileri)
I. dönem	Bosanski, hrvatski, srpski jezik I Uvod u studij turkologije I Uvod u lingvistiku Fonologija i morfolologija turskog jezika	Boşnakça, Hırvatça, Sırpça I Türkoloji Çalışmalarına Giriş I Dilbilime Giriş Türk Dilinin Fonoloji ve Morfolojisi
	Metodika nastave I Bosanski, hrvatski srpski jezik II Morfolologija turskog jezika	Öğretme Metodolojisi I Boşnakça, Hırvatça, Sırpça II Türk Dilinin Morfolojisi
II. dönem	Teorija i metodologija proučavanja književnosti Uvod u studij turkologije II Morfolologija turskog jezika	Edebiyat Çalışmalarının Teori ve Metodolojisi Türkoloji Çalışmalarına Giriş II Türk Dilinin Morfolojisi
	Moderna turska književnost I Uvod u tursku književnost I Uvod u orijentalnu filologiju	Çağdaş Türk Edebiyatı I Türk Edebiyatına Giriş I Doğu Filolojisine Giriş
III. dönem	Uvod u sintaksu turskog jezika Uvod u tursku književnost II Metodika nastave II	Türkçe Sözdizimine Giriş Türk Edebiyatına Giriş II Öğretme Metodolojisi II
	Sintaksa turskog jezika I Pragmatika turskog jezika I Uvod u metodika nastave turskog jezika I	Türk Dilinin Söz Dizimi I Edimbilim I Türk Dilini Öğretme Metodolojisine Giriş I
IV. dönem	Sintaksa turskog jezika II Moderna turska književnost II Pragmatika turskog jezika II	Türk Dilinin Söz Dizimi II Çağdaş Türk Edebiyatı II Edimbilim II
	Uvod u metodika nastave turskog jezika II	Türk Dilini Öğretme Metodolojisine Giriş II
Yüksek lisans		
I. dönem	Sintaksa infinitnih formi Uvod u osmanski jezik Uvod u klasičnu osmansku književnost	Master Formların Söz Dizimi Osmanlı Türkçesine Giriş Klasik Osmanlı Edebiyatına Giriş
	Osmanski jezik Klasična osmanska književnost	Osmanlı Türkçesi Klasik Osmanlı Dönemi Edebiyatı
II. dönem	Pragmatika turskog jezika Tvorba riječi u turskom jezika I Islamska paleografija	Edimbilim Türkçede Sözcük Oluşturma I İslami Paleografya
	Postklasična osmanska književnost Metodologija i tehnika naučnog rada	Klasik Dönem Sonrası Osmanlı Edebiyatı Bilimsel Çalışmanın Metodolojisi ve Tekniği
III. dönem	Tvorba riječi u turskom jezika II Osmanski diplomatika Divanska književnost na osmanskom turskom jeziku u	Türkçede Sözcük Oluşturma II Osmanlı Dönemi Diplomasisi Bosna Hersek'teki Divan Edebiyatında Osmanlı Türkçesi

BiH
Leksikologija

Sözcükbilim

Saraybosna Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde 240 ECTS'yi tamamlayan öğrenciler 5 (3+2) yılda mezun olmaktadır. Bu beş yılın son iki yılı yüksek lisans olarak değerlendirilmektedir. Bölümde, biri Türkiye'den görevlendirilmiş toplam altı öğretim elemanı görev yapmaktadır. Bölümün, biri TİKA tarafından teknolojik donanımı sağlanmış dört dersliği ve kendine ait bir kütüphanesi bulunmaktadır. 2020-2021 eğitim-öğretim yılında 1. sınıfta 35, 2. sınıfta 25, 3. sınıfta 20; 4. sınıfta 15, 5. sınıfta da 12 öğrenci bu bölümde eğitime devam etmektedir.

Saraybosna Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Balkanlarda ilk açılan Türkoloji bölümlerindedir. Bu zamana kadar pek çok mezun vermiş ve önemli akademik çalışmalar üretilmesini sağlamıştır. Sahip olduğu doktora programı ile Bosna Hersek'teki diğer Türkoloji bölümlerine de akademisyen yetiştirdiği için aynı zamanda bir merkezdir.

Zenica Üniversitesi

Zenica Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, TİKA'nın da katkılarıyla 2005'te Felsefe Fakültesi bünyesinde kurulmuştur. Yüksek lisans programı da bulunan bölümde lisans eğitim süresi 4 yıldır. Tamamı Türkçe eserlerden oluşan bir kütüphaneye sahip bölümde ikisi Türkiye'den görevlendirilmiş toplam dört öğretim üyesi bulunmaktadır. 2020-2021 eğitim-öğretim yılında 1. sınıfta 15, 2. sınıfta 15, 3. sınıfta 20 ve 4. sınıfta 15 öğrenci eğitimlerine devam etmektedir. Bölümün yüksek lisans programına devam öğrenci sayısı 15'tir.

Tablo 3.

Zenica Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Ders Kataloğu

Lisans	Dersler	Dersler (Türkçe çevirileri)
I. dönem	Nastava turskog jezika I	Türkçe Öğretimi I
	Opća lingvistika	Genel Dilbilim
	Akademski pismenost	Akademik Okuryazarlık
	BHS jezik I	Boşnakça, Hırvatça, Sırpça I
	Uvod u književnost	Edebiyata Giriş
II. dönem	Bosanski, hrvatski srpski jezik II	Boşnakça, Hırvatça, Sırpça II
	Jezičke vježbe	Dil Alıştırmaları
	Turski jezik I	Türk Dili I
	Pedagogija	Pedagoji
	Nastava turskog jezika II	Türkçe Öğretimi II
III. dönem	Fonetika turskog jezika	Türk Dilinin Ses Bilgisi
	Leksikologija	Sözcükbilim
	Kultura govora	Konuşma Kültürü
	Turski jezik II	Türk Dili II
	Psihologija odgoja i obrazovanja	Eğitim Psikolojisi
IV. dönem	Morfologija turskog jezika	Türk Dilinin Morfolojisi
	Divanski književnost	Divan Edebiyatı
	Turcizmi u bosanskom jeziku	Boşnakçada Türkizm
	Didaktika	Didaktik
	Turski jezik III	Türk Dili III
V. dönem	Sintaksa turskog jezika	Türkçenin Sözdizimi
	Osmanski turski I	Osmanlı Türkçesi I

	Turska književnost I Jezici u kontaktu Historija turskog jezika Semantika Osmanski turski II	Türk Edebiyatı I İletişim Dili Türk Dilinin Tarihi Anlambilim Osmanlı Türkçesi II
VI. dönem	Turska književnost II Kultura i umjetnost Turske Tursko-bosanski prevodi I Svjetska književnost Metodika I	Türk Edebiyatı II Türk Kültürü ve Sanatı Türkçe Boşnakça Çeviriler I Dünya Edebiyatı Metodoloji I
VII. dönem	Bosanska narodna književnost Frazologija Tursko-bosanski prevodi II Savremena turska književnost Metodika II	Boşnak Halk Edebiyatı Deyimler Türkçe Boşnakça Çeviriler II Çağdaş Türk Edebiyatı Metodoloji II
VIII. dönem	Moderna Turska Turska narodna književnost Tursko-bosanski prevodi III	Çağdaş Türkiye Türk Halk Edebiyatı Türkçe Boşnakça Çeviriler III
<hr/>		
Yüksek lisans		
<hr/>		
I. dönem	Metodologija i tehnika naučnog rada Savremeni turski jezik Analiza grešaka u nastavi turskog jezika Književnost osmanskog perioda u BiH Osmanska diplomatika i paleografija Orijentalno-islamska civilizacija Kontrastiranje jezika i teorija prevođenja	Bilimsel Çalışmanın Metodolojisi ve Tekniği Çağdaş Türk Dili Türkçe Öğretiminde Hataların Analizi Bosna Hersek Dönemi Osmanlı Edebiyatı Osmanlı Diplomasisi ve Paleografya Doğu-İslam Medeniyeti Zıt Diller ve Çeviri Teorileri
II. dönem	Jezik media Uvod u studij turkologije Uvod u lingvistiku	Medya Dili Türkoloji Çalışmalarına Giriş Dilbilime Giriş

Zenica, Bosna Hersek'in kuzeyindeki büyük şehirlerdendir. Bu bölge ve çevresinde "Tercihim Türkçe Projesi" kapsamında ilk ve orta dereceli okullardaki pek çok öğrenci Türkçe dersini seçmektedir. Zenica Üniversitesi'ndeki Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün varlığı bu öğrenciler için de bir motivasyon kaynağı olmaktadır. Üniversiteye kadar eğitim hayatının bir döneminde Türkçe dersini seçmiş olan öğrenciler, üniversitede bu bölüme yoğun ilgi göstermektedirler.

Tuzla Üniversitesi

Tuzla Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, TİKA'nın desteğiyle 2001'de Felsefe Fakültesi bünyesinde açılmıştır. Bölümde eğitim süresi 4 yıldır. Tamamı Türkçe eserlerden oluşan bir kütüphaneye sahip olan bölümde biri Türkiye'den görevlendirilmiş, toplam dört öğretim üyesi bulunmaktadır. 2020-2021 eğitim-öğretim yılında 1. sınıfta 9, 2. sınıfta 10, 3. sınıfta 11 ve 4. sınıfta 16 öğrenci eğitimlerine devam etmektedir.

Tablo 4.

Tuzla Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Ders Kataloğu

Lisans	Dersler	Dersler (Türkçe çevirileri)
I. dönem	Savremeni turski jezik I	Çağdaş Türk Dili I
	Turska historija I	Türkiye Tarihi I
	Osnove gramatike i pravpisa b/h/s I	Boşnakça, Hırvatça, Sırpça Dil Bilgisi ve Yazımın Temeli I
	Uvod u turkologiju I	Türkolojiye Giriş I
	Usmeno i pisano izražavanje I	Sözlü ve Yazılı Anlatım I
II. dönem	Savremeni turski jezik II	Çağdaş Türk Dili II
	Turska historija II	Türkiye Tarihi II
	Osnove gramatike i pravpisa b/h/s II	Boşnakça, Hırvatça, Sırpça Dil Bilgisi ve Yazımın Temeli II
	Uvod u turkologiju II	Türkolojiye Giriş II
	Usmeno i pisano izražavanje II	Sözlü ve Yazılı Anlatım II
III. dönem	Savremeni turski jezik III	Çağdaş Türk Dili III
	Teorija književnost I	Edebiyat Teorisi I
	Nova turska književnost I	Yeni Türk Edebiyatı I
	Historija turskog jezika I	Türk Dili Tarihi I
	Pedagogija sa didaktikom	Didaktik Pedagoji
IV. dönem	Savremeni turski jezik IV	Çağdaş Türk Dili IV
	Teorija književnost II	Edebiyat Teorisi II
	Nova turska književnost II	Yeni Türk Edebiyatı II
	Historija turskog jezika II	Türk Dili Tarihi II
	Psihologija	Psikoloji
V. dönem	Savremeni turski jezik V	Çağdaş Türk Dili V
	Opća lingvistika	Genel Dilbilim
	Osmanski turski jezik I	Osmanlı Türkçesi I
	Nova turska književnost III	Yeni Türk Edebiyatı III
	Prijevodi I	Çeviriler I
VI. dönem	Savremeni turski jezik VI	Çağdaş Türk Dili VI
	Osmanski turski II	Osmanlı Türkçesi II
	Nova turska književnost IV	Yeni Türk Edebiyatı IV
	Prijevodi II	Çeviriler II
	Tumačenje književnog teksta	Edebi Metin Yorumlama
VII. dönem	Savremena turska književnost I	Çağdaş Türk Edebiyatı I
	Metodika I	Metodoloji I
	Turska i bošjačka usmena književnost I	Türk ve Boşnak Sözlü Edebiyatı I
	Osmanski turski III	Osmanlı Türkçesi III
	Prijevodi III	Çeviriler III
VIII. dönem	Savremena turska književnost II	Çağdaş Türk Edebiyatı II
	Metodika II	Metodoloji II
	Turska i bošjačka usmena književnost II	Türk ve Boşnak Sözlü Edebiyatı II
	Osmanski turski IV	Osmanlı Türkçesi IV
	Prijevodi IV	Çeviriler IV

Tuzla, Bosna Hersek'in kuzeyinde ve sanayisi gelişmiş büyük şehirlerdendir. Türk firmalarının da bu bölgede çeşitli yatırımları bulunmaktadır. Dolayısıyla Tuzla Üniversitesi'ndeki Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olanlar öğretmenliğin yanı sıra bu sanayi bölgesindeki kuruluşlarda tercümanlık yapabilmektedirler.

Mostar Džemal Bijedić Üniversitesi

Mostar'da kurulu Džemal Bijedić Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, TİKA'nın desteğiyle 2012'de Beşeri Bilimler Fakültesi bünyesinde açılmıştır. Yüksek lisans programı da bulunan bölümde lisans eğitim süresi 4 yıldır. Tamamı Türkçe eserlerden oluşan bir kütüphaneye sahip olan bölümde Türkiye'den görevlendirilmiş bir öğretim üyesi ve iki asistan bulunmaktadır. Bölümün kadrolu öğretim üyesi bulunmamaktadır. 2020-2021 eğitim-öğretim yılında 1. sınıfta 6, 2. sınıfta 11 ve 4. sınıfta 6 öğrenci eğitimlerine devam etmektedir. Bölümün yüksek lisans programına devam öğrenci sayısı 12'dir. Bölümü tercih eden öğrenciler arasında sadece Mostarlılar değil çevredeki küçük şehirlerden öğrenciler de vardır.

Tablo 5.

Mostar Džemal Bijedić Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Ders Kataloğu

Lisans	Dersler	Dersler (Türkçe çevirileri)
I. dönem	Uvod u proučavanje turskog jezika I	Türk Dili Çalışmalarına Giriş I
	Turska historija	Türkiye Tarihi
	Uvod u knjizevnost	Edebiyata Giriş
	BHS jezik I	Boşnakça, Hırvatça, Sırpça I
	Uvod u lingvistiku	Dilbilime Giriş
II. dönem	Bosanski, hrvatski srpski jezik II	Boşnakça, Hırvatça, Sırpça II
	Uvod u proučavanje turskog jezika II	Türk Dili Çalışmalarına Giriş II
	Interpretacija književnog djela	Edebi Eser İnceleme
	Fonetika	Fonetik
	Osnove pisanja na turskom jeziku	Türkçe Yazmanın Temelleri
III. dönem	Pedagogija	Pedagoji
	Turski jezik u upotrebi	Güncel Türkçe
	Osmanski turski I	Osmanlı Türkçesi I
	Turski jezik I	Türk Dili I
	Jezičke vježbe I	Dil Alıştırmaları I
IV. dönem	Turski jezik II	Türk Dili II
	Pisanje na turskom jeziku	Türkçe Yazma
	Osmanski turski II	Osmanlı Türkçesi II
	Psihologija	Psikoloji
	Jezičke vježbe II	Dil Alıştırmaları II
V. dönem	Gramatika turskog jezika I	Türk Dilinin Grameri I
	Morfologija	Morfoloji
	Turski dijalekti I	Türk Lehçeleri I
	Teorija prevođenja I	Çeviri Teroisi I
	Turska i bosanska narodna	Türk ve Boşnak Halk Edebiyatı I

	književnost I	
	Gramatika turskog jezika II	Türk Dilinin Grameri II
	Sintaksa	Cümle Bilgisi
VI. dönem	Divanska književnost I	Divan Edebiyatı I
	Teorija prevođenja II	Çeviri Teorisi II
	Turska i bosanska narodna književnost II	Türk ve Boşnak Halk Edebiyatı II
	Semantika	Anlambilim
	Nova turska književnost	Yeni Türk Edebiyatı
VII. dönem	Tradicionalno tursko pozorište	Geleneksel Türk Tiyatrosu
	Metodika nastave turskog jezika I	Türk Dilin Öğretimi Metodolojisi I
	Divanska književnost II	Divan Edebiyatı II
	Savremeni turski jezik	Çağdaş Türk Dili
	Savremena turska književnost	Çağdaş Türk Edebiyatı
	Metodika nastave turskog jezika II	Türk Dilin Öğretimi Metodolojisi II
VIII. dönem	Kultura i umjetnost osmanskog carstva	Osmanlı İmparatorluğu'nun Kültür ve Sanatı
	Uvod u tehnike izrade naučnog rada	Bilimsel Makale Hazırlama Tekniklerine Giriş
Yüksek lisans		
	Turski jezik u bibliografiji	Türk Dilinin Kaynakçası
	Interpretacija moderne turske poezije i romana	Modern Türk Şiir ve Romanlarının Yorumu
I. dönem	Pismena kultura izražavanja u turskom jeziku	Türkçe Yazılı Anlatım Kültürü
	Usmena kultura izražavanja u turskom jeziku	Türkçe Sözlü Anlatım Kültürü
	Moderna turska književnost u književnoj kritici	Modern Türk Edebiyatında Eleştiri
	Metodologija i tehnika izrade naučnog rada	Bilimsel Makale Hazırlamanın Metodolojisi
II. dönem	Osmanska paleografija i diplomatika	Osmanlı Paleografisi ve Diploması

Mostar, Hersek bölgesinin en büyük şehridir. Adriyatik'e açılan yol üzerinde bulunması nedeniyle Osmanlı döneminde de stratejik açıdan önemli bir yerleşim yeri olmuştur. Osmanlı döneminden kalma pek çok esere ev sahipliği yapan şehirde Müslüman Boşnak nüfus kadar Katolik Hırvat nüfus da bulunmaktadır. Farklı din ve kültürlerden insanların bir arada yaşamlarını sürdürdükleri Mostar'da tarihin yüklediği bir sorumluluk gereği Türkiye Cumhuriyeti'nin Başkonsolosluğu bulunmaktadır. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün buradaki varlığı, Türkçenin Hersek bölgesindeki kalıcılığı açısından önemlidir.

Uluslararası Saraybosna Üniversitesi

Uluslararası Saraybosna Üniversitesi, Bosna ve çevresinde eğitim ve öğretim faaliyetlerini geliştirmek üzere Türk ve Boşnak girişimcilerin öncülüğünde 2001'de

kurulan Saraybosna Eğitim Geliştirme Vakfı'nın (SEDEF) bir kuruluşudur. Bu vakıf üniversitesi 2004-2005 akademik yılında açılmıştır. Mühendislik ve Doğa Bilimleri, Ekonomi ve Yönetim Bilimleri, Sanat ve Sosyal Bilimler, Hukuk ve Eğitim Fakültelerine sahip olan üniversitenin eğitim dili İngilizcedir.

Uluslararası Saraybosna Üniversitesi'nde Türki Dili ve Edebiyatı Bölümü, 2020-2021 akademik yılında öğrenci kabulüne başlamıştır. Derslerin %50'sinin Türkçe, kalan %50'sinin ise İngilizce yürütüldüğü bölümde birinci sınıfa devam eden öğrenci sayısı 10'dur. Bölümde Türkiye'den görevlendirilmiş bir öğretim üyesi de görev yapmaktadır.

Tablo 6.

Uluslararası Saraybosna Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Ders Kataloğu

Lisans	Dersler
1. dönem	Türk Dilbilgisi I (Ses Bilgisi) Türkçe Sözlü İletişim Becerileri Psikolojiye Giriş
II. dönem	Türk Dilbilgisi II (Şekil Bilgisi) Edebiyat Bilgi ve Kuramları (Edebiyata Giriş) Pedagojiye Giriş
III. dönem	Türkçe Dilbilgisi III (Sözcük Bilgisi) Yeni Türk Edebiyatı Yaşam boyu Öğrenme
IV. dönem	Türkçe Dilbilgisi IV (Cümle Bilgisi) Osmanlı Türkçesi
V. dönem	Dil ve Edebiyat Öğretme Öğrenme Yaklaşımları Dilbilim Halk Edebiyatı Dil Becerilerinin (Anlama-Anlatma) Öğretimi
VI. dönem	Türk Dili Tarihi Divan Edebiyatı Didaktik
VII. dönem	Öğretme Teknikleri I Eğitim Psikolojisi
VIII. dönem	Öğretme Teknikleri II Türkçe Öğretimi ve Materyal Tasarımı
IX. dönem	Öğretme Teknikleri III Türkçe Öğretiminde Değerlendirme
X. dönem	Bilimsel Araştırma Yöntemleri Tez

Tablo 6'da sunulan dersler, programdaki zorunlu ve dili Türkçe olan derslerdir. Öğrenciler bir bu kadar daha, dili İngilizce olan dersleri üniversitenin genel ders havuzundan seçerek öğrenimlerini tamamlayacaklardır. Bosna Hersek'te hâlihazırda var olan dört Türkoloji bölümünün yanına bir beşincisinin açılması, Türkçenin geleceği adına olumlu bir gelişmedir. Bunda hiç şüphesiz *Tercihim Türkçe Projesi* önemli rol oynamaktadır. Öğrencilerin eğitimlerinin alt kademelerinde Türkçe dersini seçmiş olması, üniversitede de hepsinin olmasa da bir kısmının Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerini tercih etmesini sağlamaktadır.

Tercihim Türkçe Projesi'nin amaçlarından biri de üniversitelerin Türkoloji bölümlerinden mezun olan öğretmenlerin bu projede görev almalarının

sağlanmasıdır. Geçmişte Türkoloji bölümlerini hiçbir yere yerleşemeyen öğrenciler tercih ederken günümüzde bu projenin iş imkânı sunması, Almanca ve İngilizce bölümlerindeki öğretmenlerin daha çok rakibinin olması gibi nedenlerle Türkoloji bölümleri severek, istenerek tercih edilir hâle gelmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Türkiye ile Bosna Hersek arasındaki ilişkilerin geliştirilmesinde siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda karşılıklı pek çok adım atılmaktadır. Türkçe, bu ilişkilerin sağlamlaştırılmasındaki önemli araçlardandır. Balkanlarda Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin en yoğun yapıldığı ülke Bosna Hersek'tir. Yunus Emre Enstitüsüne ait üç Türk kültür merkezi, üniversiteler bünyesindeki beş Türkoloji bölümü ve Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim kurumu olan Maarif Okullarının varlığı bunun ispatıdır. Boşnakçanın da Türkiye'de öğretilmesi için Türkiye Cumhuriyeti adımlar atmaktadır. Bu doğrultuda, 2007'de hem Türkiye'de yaşamlarını sürdüren Boşnakların yararlanabilmesi hem de iki ülke arasındaki ilişkilerin akademik düzlemde de ele alınabilmesi için Trakya Üniversitesi bünyesinde Boşnak Dili ve Edebiyatı Bölümü hizmete açılmıştır. Bu karşılıklı adımlar iki ülke arasındaki bağları güçlendirmektedir.

Bosna Hersek'te yaşanan iç savaşın ardından ülkenin yönetim, sağlık, eğitim vb. gibi alanlarda tam olarak ideal bir yapıya kavuşmadığını söylemek mümkündür. Özellikle iş bulamama kaygısı nedeniyle ülke sürekliliği olarak Avrupa'nın çeşitli ülkelerine göç vermektedir. Bu ülkeler arasında Türkiye ilk sıralarda yer almaktadır. Öyle ki Türkçe öğrenme nedenleri arasında eğitimlerine Türkiye'de devam etmek ve Türkiye'nin sağladığı iş imkânlarından yararlanmak istemeleri ilk sıralarda yer almaktadır (Çangal, 2013).

Müslüman Boşnak, Katolik Hırvat ve Ortodoks Sırların bir arada, barış içinde yaşama mücadelesi verdiği Bosna Hersek, hoşgörü ikliminin korunması gereken ülkelerin başında gelmektedir. Bu iklime katkı sunması bakımından Türk kültür merkezleri ve Türkoloji bölümlerinin ülkedeki varlığı ile ülkedeki ilk ve orta dereceli okullardaki Türkçe derslerinin devamlılığı, sadece Müslüman Boşnaklara değil Slav kökenli diğer halklara da Türk kültürünün tanıtımı noktasında önemli bir mesafe kat edildiğinin göstergesidir (Solak, 2011, s. 173).

Türkçenin Bosna Hersek'teki kalıcılığını sağlamak için Türkçe öğretimini yürüten kurum ve kuruluşlar desteklenmelidir. Üniversitelerin Türkoloji bölümlerine yeterli sayıda uzman akademisyenler görevlendirilmeli, bu akademisyenlerin öncülüğünde Bosna Hersekli Türkologlar yetiştirilerek üniversitelerin kadrolarına dâhil edilmeli ve bu sayede Türkoloji bölümlerinin hem nicel hem nitel açıdan gelişmesi sağlanmalıdır. Türkoloji bölümlerinin ders katalogları mutlaka güncellenmeli, Türkiye'deki Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinin ders katalogları ile benzerlik oranlarının artması sağlanmalıdır. Türkiye'deki üniversitelerin Türkoloji bölümleriyle Bosna Hersek'tekiler arasında iş birliği geliştirilmeli, öğrenci ve öğretim üyesi hareketliliği programları ile etkileşim artırılmalıdır. Yunus Emre Enstitüsünün *Tercihim Türkçe Projesi* ülke genelinde genişletilerek sürdürülmeli, bu proje aracılığıyla ulaşılan okul ve öğrenci sayısının artırılması için Türkiye Cumhuriyeti ilgili kurum ve kuruluşlarıyla seferber olmalıdır. Yürütülecek bu ve benzeri faaliyetler sayesinde Bosna Hersek'te Türkçe öğretime ve Türk kültürüne olan ilginin artacağı düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması ve Etik Bildirimi

Bu makale kuramsal bir makaledir. Katılımcıların yer aldığı herhangi bir uygulama ve deney çalışması içermemektedir. Bu nedenle etik kurul onayı için başvuruda bulunulmamıştır. Makalede bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; bilimsel gerçekler üzerinde herhangi bir çarpıtma yapılmamıştır. Etik ihlal sorumluluğunun yazara ait olduğu ve bu makalenin daha önce yayınlanmamış ve paylaşılmamış olduğu sorumlu yazar tarafından taahhüt edilmiştir.

Kaynakça

- Anadolu Ajansı. (2018). *TİKA'dan Bosna Hersek'te eğitime destek*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tikadan-bosna-hersekte-egitime-destek/1245298> adresinden 28 Kasım 2020 tarihinde alındı.
- Anadolu Ajansı. (2019a). *TİKA Bosna'daki savaşta hasar gören okulu yeniledi*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tika-bosnadaki-savasta-hasar-goren-okulu-yeniledi/1650147> adresinden 29 Kasım 2020 tarihinde alındı.
- Anadolu Ajansı. (2019b). *Saraybosna Yunus Emre Enstitüsünün 10. yıl heyecanı*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/saraybosna-yunus-emre-enstitusunun-10-yil-heyecani/1614301> adresinden 12 Aralık 2020 tarihinde alındı.
- Anadolu Ajansı. (2020). *Bosna Hersek'teki mütevazi kütüphane Osmanlı döneminden kalma el yazmalarını yıllardır koruyor*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bosna-hersekteki-mutevazi-kutuphane-osmanli-doneminden-kalma-el-yazmalarini-yillardir-koruyor/2058795> adresinden 02 Aralık 2020 tarihinde alındı.
- Balkan Günlüğü. (2020). *TİKA Bosna Hersek'te 24 yıla 900 proje sığdırdı*. <https://balkangunlugu.com.tr/2020/01/tika-bosna-hersekte-24-yila-900-proje-sigirdi/> adresinden 28 Kasım 2020 tarihinde alındı.
- Çangal, Ö. (17-19 Mayıs 2013). *Bosna Hersekliler neden Türkçe öğreniyor?* [Sempozyum Sunumu]. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi, Tiran, Arnavutluk.
- Çangal, Ö., & Göktaş, B. (6-8 Aralık 2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen temel seviyedeki Bosna Hersekli öğrencilerin yazma problemleri* [Sempozyum Sunumu]. Uluslararası Türk Kültürü Sempozyumu Dil-Tarih-Coğrafya, Ankara, Türkiye..
- Çelik, M. E. (2020). İki dillilik ve Bulgaristan Türklerinin iki dilliliği üzerine bir inceleme. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10(20), 241-262. <http://10.33207/trkede.684641>
- Geçer, G. O. (2009). *Bosna-Hersek'te bir Osmanlı aydını: Salih Safvet Basic*. Tuzla Kantonu Arşivi.
- Geçer, G. O. (16-18 Aralık 2010). *Türkçenin çekilmeye direndiği bir vatan: Bosna-Hersek* [Sempozyum Sunumu]. III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, İzmir, Türkiye.
- İlgar, M., & Çangal, Ö. (14-16 Kasım 2013). *XV. yüzyıldan günümüze Bosna Hersek'te Türkçenin durumu ve Türkçe öğretimi çalışmaları* [Sempozyum Sunumu]. Uluslararası Dil ve Edebiyat Çalışmaları Konferansı "Balkanlarda Türkçe", Tiran, Arnavutluk.
- İltar, L. (2020). Kültürlerarası iletişimsel dil yeterliği bağlamında göçmenlere Türkçe öğretimi. U. Başar & B. Tüfekçioğlu (Ed.) *Göçmelere Türkçe öğretimi* (1. Baskı, s. 45-66) içinde. Nobel.
- İbrahimović, F. (2012). *Rjecnik Turcizama u Bosanskom jeziku s tumacenjem i prevodom na Engleski*. JU Narodna i univerzitetska biblioteka "Dervis Susic", Tuzla Kantonu Arşivi.

- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi* (24. Baskı). Nobel.
- Kaya, F. (1997). *Çağdaş Boşnak edebiyatı antolojisi*. Yapı Kredi.
- Kayadibi, N. (2017). Makedonya'da Türkçe öğretmeni, Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştirme. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 5(1), 15-25.
- Kelağa Ahmet, İ. (9-10 Mayıs 2014). *Lozan'ın 90. yılında Batı Trakya Türk azınlığının eğitim sorununa genel bir bakış* [Sempozyum Sunumu]. Taraflarının Bakışıyla Lozan Uluslararası Sempozyumu, İstanbul, Türkiye.
- Kırbaç, S. (2013). Türk dilinin Boşnakça ile ilişkileri ve Abdulah Škaljić. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(4), 895-911.
- Koltaş, N. (7-9 Mayıs 2014). *Balkanlarda tasavvufun yayılışını hızlandıran etmenler: Reaksiyoner bir tavır olarak bogomilizm* [Sempozyum Sunumu]. Osmanlı İlim, Düşünce ve Sanat Dünyasında Balkanlar, Edirne, Türkiye.
- Köprülü, F. (1988). *Osmanlı Devleti'nin kuruluşu*. Türk Tarih Kurumu.
- Özdemir, O. (2013). *Kosova'da ilköğretim ikinci kademedeki Türk öğrencilerin yazılı anlatım becerileri*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Solak, E. (2011). Bosna- Hersek'te Türkçe ve Türk dili eğitimi ile ilgili çalışmalar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi SBE Dergisi*, 2(2), 165-174.
- TDBB. (2019a). *Konya Büyükşehir Belediyesi'nden Bosna Srebrenik'e Türkçe sınıfı*. <http://www.tdbb.org.tr/?p=15028&lang=tr> adresinden 4 Aralık 2020 tarihinde alındı.
- TDBB. (2019b). *Bağcılar Belediyesi'nden Bosna Hersek Jablanica'ya Türkçe sınıfı*. <http://www.tdbb.org.tr/?p=15271&lang=tr> adresinden 6 Aralık 2020 tarihinde alındı.
- TDV İslam Ansiklopedisi. (2005). *Mostarlı Hasan Ziyâi* (Müellif: Gürgendereli, M.). C. 30, İstanbul.
- TİKA. (2016). *TİKA'dan Bosna Hersek'te Türkçe eğitime destek*. https://www.tika.gov.tr/tr/haber/tika_dan_bosna_hersek_de_turkce_egitime_destek-25093 adresinden 12 Aralık 2020 tarihinde alındı.
- TİKA. (2017). *TİKA Bosna Hersek'te eğitim altyapılarına desteğini sürdürüyor*. https://www.tika.gov.tr/tr/haber/tika_bosna_hersek_te_egitim_altyapilarina_destegini_sur_duruyor-40550 adresinden 2 Aralık 2020 tarihinde alındı.
- TİKA. (2020). *Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı*. <https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649> adresinden 8 Aralık 2020 tarihinde alındı.
- TMV. (2016). *Türkiye Maarif Vakfı*. <https://turkiyemaarif.org/page/50-Turkiye-Maarif-Vakfi-12> adresinden 13 Aralık 2020 tarihinde alındı.
- TMV. (2020a). *Dünyada Türkiye Maarif Vakfı*. <https://turkiyemaarif.org/page/42-DUNYADA-MAARIF-16> adresinden 13 Aralık 2020 tarihinde alındı.
- TMV. (2020b). *Türkçe öğretimi*. <https://ba.maarifschools.org/country/1010/page/658/NASTAVA%20TURSKOG%20JEZIKA> adresinden 13 Aralık 2020 tarihinde alındı.
- YEE. (2009). *Yunus Emre Enstitüsü*. <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu> adresinden 12 Aralık 2020 tarihinde alındı.

- YEE. (2018a). *Bosna Hersek'in Teşanj şehrinde yeni Türkçe sınıfı açıldı.* <https://saraybosna.yee.org.tr/tr/haber/bosna-hersekin-tesanj-sehrinde-yeni-turkce-sinifi-acildi> adresinden 4 Aralık 2020 tarihinde alındı.
- YEE. (2018b). *Bosna Hersek Bužim'de Türkçe sınıfı açıldı!* <https://saraybosna.yee.org.tr/tr/haber/bosna-hersek-buzimde-turkce-sinifi-acildi> adresinden 5 Aralık 2020 tarihinde alındı.
- YEE. (2019). *Mostar'da 2019 yılının ilk Türkçe kursu başladı.* <https://mostar.yee.org.tr/tr/haber/mostarda-2019-yilinin-ilk-turkce-kursu-basladi> adresinden 29 Kasım 2020 tarihinde alındı.
- Začinović, N. (2003). *Bosna kütüphanelerindeki eski Türkçe gazetelerin dili.* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.

Extended Abstract

Starting in early 21st century, activities of teaching Turkish language have increased. The activities realized by Turkey to introduce Turkish language and culture across the world, students from various countries who demand to complete their higher education in Turkey, increasing interest in Turkish TV series, geopolitical location of Turkey for regular and irregular immigrants and existence of Syrians under temporary protection in Turkey can be discussed among the reasons of this situation. It has been noticed that there is a big demand in learning Turkish, especially, in Middle East, Caucasus, Balkans, geography of Turkistan, East Europe, most of Africa continent, Central and South America. To meet this demand, firstly Yunus Emre Institution and Turcology departments of various universities, centers of Turkish teaching, Maarif Schools and private courses have been carrying out their teaching activities both in Turkey and outside of Turkey.

Millions of cognates whose native tongue is Turkish have been living in Bulgaria, West Thrace, Macedonia and throughout Kosovo (Özdemir, 2013; Kelağa Ahmet, 2014; Kayadibi, 2017; Çelik 2020). Consequently especially in Balkans, on the one hand Turkish has been carrying out its existence as a native tongue, on the other hand, it is the most privileged language for the people demanding to learn in terms of historical, cultural, social and political relationship.

In this study, it has been purposed the followings; institutions carrying out teaching Turkish in Bosna Herzegovina today and their effectiveness, introducing and examining the Turcology departments in universities and discussing the medium- and long-term future of Turkish. It has been thought that this study will present a general perspective of the current status of Turkish in Bosnia Herzegovina and it will give detailed information to the experts who is to make a study. In this context, Turcology Departments of TİKA, Yunus Emre Institution of Sarajevo, Yunus Emre Institution of Mostar, Yunus Emre Institution of Fojnica, Maarif Schools of Sarejevo, Zenica, Tuzla, Mostar Džemal Bijedić and International University of Sarajevo have been examined. In this study, this study has been carried out with raster pattern out of quantitative study methods. "Raster patterns are research approaches purposing to describe a situation in the past or still exists as it is. Phenomenon, individual or an object discussed is tried to be described in its own conditions. There is no effort to change, effect in any ways" (Karasar, 2012, s.77). Study group is consisted of institutions carrying out teaching of Turkish in Bosnia

Herzegovina and institutions supporting them. The major studies of TİKA oriented teaching of Turkish in Bosnia Herzegovina is to provide opening of Turcology departments in Tuzla in 2001 and Zenica in 2005, to supply reconditioning and hardware support to school in various cities in which Turkish is taught as an optional subject, to their develop technological substructure and superstructure possibilities.

Among the centers in Bosnia Herzegovina, the one in Sarajevo has the potential to accept most students. In this center, there are 3 course term beginnings in a year. At least 8 students must apply to be able to open any course. The center in Sarajevo opens courses in all levels and has over 250 students.

In Yunus Emre Institution centers, not only Turkish instruction is provided, but also courses for introducing and teaching traditional Turkish handicrafts are organized. Among them; islamic calligraphy, tile embroidery, marbling art, wood printing come to the fore. Ottoman Turkish, Turkish food and ney courses are also offered at the centers. As of 2020, traditional Turkish archery course has also started in the center. In addition to all these courses, a Turkish Conversation Club is opened in the center and attracts great attention from Bosnia and Herzegovina.

To provide permanence of Turkish in Bosnia Herzegovina, institutions carrying out teaching of Turkish should be supported. Sufficient number of expert academists should be assigned to Turcology departments of universities, in leadership of these academists, Turcologs from Bosnia Herzegovina should be raised and they should be placed in staff of the universities thus, Turcology departments should be developed in terms of both quantitative and qualitative.

Turkish elective courses of Yunus Emre Institution should be maintained by expanding across the country, to increase the number of schools and students reached by this project, related institutions of Republic of Turkey should take action. The relationship between Turcology departments of the universities in Turkey and the ones in Bosnia Herzegovina should be improved, Interaction should be increased by the programs of students and teaching staff mobilities. By means of carrying out this and similar activities, it has been thought that the interest in teaching of Turkish and Turkish culture in Bosnia Herzegovina will increase.